

Languages on this page:

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 21 oktober 2009

Utskriftsvänlig pdf-fil

Läs mer dansk idrott, idrottspolitik och idrottsforskning på idrottsforum.org

Det kommunala självstyret, med hel eller partiell suveränitet på en rad olika politikområden, är starkt i Sverige och i Finland, men har också utvecklats i Norge och Danmark som dock saknar en längre historisk tradition på området. Självstyret är inte oomstritt; med det goda, att beslut fattas nära de berörda av beslutsfattare som är bekanta med lokala förhållanden, följer det onda, stora och omotiverade skillnader mellan kommunerna, till exempel när det gäller invånarnas välfärdsnivå eller deras tillgång till idrottsfaciliteter. Kommunerna i de nordiska länderna har med andra ord stor betydelse för den lokala idrotten, till exempel genom att anläggningar ofta beslutas och byggs kommunalt. Nordisk idrottsforskning har på olika sätt tagit dessa förhållanden ad notam, och det finns en utvecklad forskning på kommunal idrottspolitik, till skillnad från exempelvis England där den typen av forskning än så länge är mera sällsynt. Det senaste exemplet på god nordisk forskning i den här traditionen är den danska antologin *Nye stier i den kommunale idrætspolitik* som är sammanställd av Bjarne Ibsen och utgiven av Idrættens Analyseinstitut. Paul Sjöblom, som är den på svensk botten som ägnat sin forskargärning åt kommunal idrottspolitik gläds åt den nya boken och ägnar den en grundlig recension, som dock också innehåller önskemål om mer!

Bra om idrott i danska kommuner

Paul Sjöblom

Nobelmuseet

*Bjarne Ibsen (red)***Nye stier i den kommunale idrætspolitik**

291 sidor, hft.

København: Idrættens Analyseinstitut

2009

ISBN 978-87-92120-08-3

I antologin *Nye stier i den kommunale idrætspolitik* diskuteras de trender i dansk kommunal idrottspolitik som fått ett tydligt genomslag i samband med den nya storkommunreformen 2007. Det är trender som är tydliga i hela Norden, varför denna antologi torde vara intressant läsning för en stor del av idrottsforum.orgs läsare.

Traditionellt sett har de nordiska myndigheterna på lokal nivå, eller åtminstone de skandinaviska (vilka är de jag känner bäst till), primärt stöttat idrottslivet genom att säkra dess rammar, framför allt genom uppförande och drift av idrottsanläggningar och genom tillförsel av förenings-/verksamhetsbidrag. Idrottsrörelsen har i ganska stor utsträckning varit autonom, det vill säga lämnats fri att själv organisera och leda

idrattsutövandet efter eget tycke och smak. Det gäller på lokal nivå såväl som på riksnivå. Med nya trender och processer såsom förändrade idrottsvanor hos befolkningen, nya uppgifter för kommunerna, som innefattar mer av förebyggande och hälsoinriktad verksamhet, och nya kommunala styrningsformer hamnar mycket på idrottens politikområde emellertid i svang. Kommunerna ställs inför nya vägval, där de måste överväga om de vill fortsätta i gamla upptrampade hjulspår, och brottas med de konsekvenser detta innebär, eller välja nya riktningar.

I sju fallstudier av sju danska kommuner genomförda av sammanlagt åtta idrottsvetare (de flesta studier bygger på

motsvarande magister-/kandidatuppsatser, s k specialer), beskrivs och analyseras såväl bakgrunden till de skilda vägval som gjorts som själva vägvalen och deras utfall. I fokus står den politiska kampen och de politiska processer som format idrottspolitik. Redaktör för antologin är professorn och forskningsledaren på Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet, Bjarne Ibsen. Han har också ansvarat för introduktion och avslutande komparativa analyser.

Inledningsvis förklarar Ibsen och lektorskollegan Per Jørgensen, att ”undersøgelsen er [?] bred og ’søgende’ til forskel fra mere afgrænsede og hypotesetestende undersøgelser”. Två problemställningar har varit överordnade/vägledande: Dels att det politiska intresset för att få idrotten och idrottsrörelsen mer målstyrd har ökat, samtidigt som idrotten som begrepp har blivit mer oprecist och mångtydigt (och därmed har också idrottsrörelsen, åtminstone i teorin, blivit mer heterogen än tidigare, *min anm.*), dels att de nya styrnings- och organisationsformerna har påverkat förhållandet mellan kommunerna och den frivilligt organiserade idrotten på en rad olika sätt (vilket öppnat upp för både nya möjligheter och konfliktytor, *min anm.*). I övrigt ägnar Ibsen och Jørgensen inledningskapitlet åt att ge ett ramverk, en kontext, till bokens övriga innehåll. Först redogör de för den traditionellt decentraliserade idrottspolitik; bl a framgår det att det är kommunerna som hittills bestämt vilka idrottsanläggningar som ska byggas och att merparten av de totala driftsutgifterna är anläggningsrelaterade. Därefter redogör man för de stora skillnader mellan kommunerna som denna decentraliserade politik har medfört; bl a framgår det att dessa skillnader, i kvantitativt avseende, främst beror av kommunstorlek och utgiftsnivåer. Men man diskuterar också självständighetens gränser, att det till skillnad från i t ex Sverige och Norge finns en folkupplysningslag i Danmark, som medför förpliktelser i form av bland annat betydande kommunala subventioner när det gäller upplåtelse och uthyrning av lokaler och anläggningar. Slutligen framlägger författarna de gemensamma teoretiska ingångarna, vilka kort kan benämnas som nätverksstyrning, historisk institutionalism och diskursanalys. De är numera välkända och välanvända teoretiska instrument vid analyser inom samhällsvetenskap och humaniora.

De två första fallstudierna i antologin avhandlar kommunreformens betydelse för idrottspolitik med fokus på stödet till föreningar med aktiviteter för barn och ungdomar. I kapitlet om Skive kommun beskriver Malene Thøgersen den idrottspolitiska diskursen, varefter hon analyserar processen som ledde fram till antagandet av en ny stödordning. Thøgersens slutsats är att idrotten i kommunen alltjämt har en mycket framträdande position, och att det är ett fortsatt tätt samspel mellan idrottsrörelsens och kommunens företrädare.

I kapitlet om Horsens kommun beskriver Peter Sandholt likaså de dominerande idrottsdiskurserna i kommunen. Två sådana framträder, enligt honom, tydligt: en breddidrottsdiskurs och en elitidrottsdiskurs. Sandholt analyserar därefter händelseförloppet kring konsensusbeslutet om en ny stödordning, som i stort gick ut på att alla kommunala idrottshallar skulle upplåtas gratis till idrottsföreningarna. Det visade sig vara relativt få aktörer inblandade i processen, endast enstaka politiker och föreningsföreträdare. Konklusionen lyder att strävan efter konsensus stängde ute föreningsperspektivet från förhandlingarna, och att det var elitidrottsklubbarna (som brukade överlägset flest halltimmar) som vann mest på beslutet.

Nästkommande två kapitel tar sina utgångspunkter i besluten om och implementeringen av en ny idrottspolitik. Om Gentofte kommun handlar det i kapitel fyra. Där visar Per Jørgensen att konsensussträvan, precis som i Skive och Horsens, var mycket starkt normerad på det idrottspolitiska området. Istället för konsensus om elitidrottsansatser fanns här emellertid en enighet bland de centrala aktörerna om raka motsatsen; att elitidrotten inte skulle vara ett prioriterat område. Jørgensens förklaringar hänvisar till starka breddidrottstraditioner.

” *Processen bakom kommunens nya idrottspolitik i stort sett är att betrakta som en succéhistoria, präglad av inkludering och uppslutning från alla aktörer på fältet.*

I kapitel fem, om Fredericia kommun, intresserar sig Niels Martin Vind framför allt för hur pass demokratisk den nya styrningsformen i form av partnerskap och nätverk är. Han menar att processen bakom kommunens nya idrottspolitik i stort sett är att betrakta som en succéhistoria, präglad av inkludering och uppslutning från alla aktörer på fältet. Däremot har de styrande nätverken härefter haft svårt att leva upp till de demokratiska idealen, som Vind definierar som en balans mellan idrottsrörelsens relativa frihet och kommunens politiska ansvarstagande. Besluten, hävdar författaren, har varit starkt präglade av inflytande från några få resursstarka eliter.

I sjätte och sjunde kapitlet hamnar idrottsanläggningarna i centrum för undersökningarna. Dessa utgör en konkret och ofta helt avgörande del av idrottspolitik (utan idrottsytor ingen utövning), som uppenbarligen framkallar betydligt fler konflikter än formeringen och implementeringen av nya stöd- och styrordningar. Johnny Wølleker behandlar det idrottspolitiska spårskifte som skedde i Odense kommun, när man på kort tid beslutade sig för att sälja ut delar av Odense Idrætspark till Odense Boldklub A/S och samtidigt ge ekonomiskt stöd till en stor representationsidrottshall, Arena Fyn, intill Odense Congress Center. Wøllekers analys beskriver hur det traditionella ”idrottsnätverket”, och de värden detta förknippades med, tvingades ge vika för kommersiella hänsyn och ett nytt ”businessnätverk”. Skiftet föregicks aldrig av några politiska omdaningar och visioner utan var i hög grad ett resultat av politiska kompromisser, irrationella beslutsprocesser och rena tillfälligheter. På en diskursiv nivå fanns emellertid ett gemensamt språk kring vikten av ”att sätta Odense på kartan” i idrottsligt hänseende, som,

enligt författaren, indirekt påverkade makthavarna (deras identiteter och intressen).

En tydligt uttalad vision hade man däremot för trettio år sedan i Greve kommun. Per Jul Jacobsen avhandlar mot bakgrund av denna, i kapitel sju, kommunens initiativ att bygga Nordeuropas största simhall – ett led i att göra Greve till Danmarks idrottskommun nummer ett. Hans slutsats lyder att man inte nådde ända fram, men att det hela däremot resulterade i ett utbyggt nät av idrottsfaciliteter. Förklaringen till misslyckandet står, enligt Jacobsen, att finna i att det aldrig rådde någon konsensus om visionen; att kommunen består av områden med starka egna identiteter och att tydliga motsättningar alltid har funnits mellan en elitidrottsdiskurs, med fäste i staden, och en breddidrottsdiskurs, som dominerar på den omkringliggande landsbygden.

I kapitel åtta, antologins sista fallstudie, studerar Lisbeth Møller och Gitte Petersen det spänningsfält mellan kultur och hälsa som Sønderborgs kommun dras in i när den nya hälsoförvaltningen inrättas. Framför allt belyses skillnaderna i hållning till idrotten hos kulturförvaltningen (Fagcenter Kultur og Fritid), som sköter om stödet till idrottsföreningarna, och hälsoförvaltningen (Fagcenter Sundhed), som ansvarar specifikt för förebyggande och hälsofrämjande verksamheter. Medan den förra driver en mer traditionellt inriktad föreningspolitik driver den senare en alternativ politik med inriktning mot nya målgrupper. Ett problem med denna arbetsdelning, konkluderar Møller och Petersen, är att många beslut riskerar att inte blir koordinerade och t o m motverka varandra. Å andra sidan bidrar den till att flera aspekter tillgodoses och till intressanta diskussioner om ett breddat idrottsbegrepp .

Vilka är då de nya stigar som kommunerna i Danmark har slagit in på? Ja, till att börja med identifierar Ibsen mot bakgrund av analyserna ett par bestående element av den idrottspolitiska diskursen. De viktigaste rör idrottens positiva effekter, idrottsrörelsens autonomi, idrottsfaciliteternas betydelse och vikten av att sträva mot idrottspolitisk konsensus och avpolitisering.

Enligt Ibsen visar de sju analyserna att det förekommer en hel del variationer inom det idrottspolitiska huvudspåret. Dels är det skillnad mellan hur öppen politiken är för de aktiviteter som inte involverar idrottsföreningarna, dels finns det skillnader avseende styrningen, som i en del kommuner i princip har överlåtits till idrottsföreningarnas samverkansorganisationer medan den i andra kontrolleras av den kommunala förvaltningen. Analyserna visar också, menar Ibsen, att den idrottspolitik som bedrivs i stor utsträckning är strukturellt betingad, det vill säga att det finns starka traditioner inom kommunerna, formade framför allt under 1950- och 60-talen, som alltjämt präglar beslutsprocesserna. Men de indikerar även att dessa strukturer är under omvandling och påverkan av aktuella trender som rör politiseringen av idrotten, formaliseringen av idrottspolitiken, professionaliseringen av tjänstemannakåren och införandet av nya alternativa styrningsmodeller

Ibsen hävdar att förändringarna till viss del kan förklaras rationellt, det vill säga att de följer av nya behov och intressen, men att de också måste förstås strukturellt och institutionellt såsom avhängiga nya styrningsformer och en normativ tillpassning till de nya värden dessa styrningsformer medför – på gott och ont. Kapitelförfattarna har ju även pekat ut en rad demokratiska dilemman som utvecklingen ställer kommunerna inför.

Jag tycker att antologin *Nye stier i den kommunale idrætspolitik* är mycket läsvärd, inte minst för att den utgör ett viktigt led i uppmärksammandet och förståelsen av vad som sker på lokal nivå, i kommunerna, där den konkreta idrottspolitiken tar form, implementeras och får omedelbar inverkan på idrottslivet. Boken är dessutom välskriven, bra sammanhållen och analyserna stringenta. I vissa avseenden önskar jag mig dock mer. Först och främst saknar jag en bredare diskussion om vilka konsekvenser ”den nya idrottspolitiken” får för skolidrotten och den icke-organiserade så kallade spontanidrotten. Intressanta iakttagelser skymtar fram i en del av bidragen, men tas inte upp för mer systematisk analys och diskussion. Vilka typer av idrotter, idrottsgrenar, föreningar och utövare som vinner respektive förlorar mest på kommunernas nya anläggningsinvesteringar och normerade förenings-/verksamhetsbidrag får vi inte heller riktigt utrett. Jag efterfrågar kort sagt en mer omfattande konsekvensanalys ända ner på förenings- och utövarnivå.

” Det känns faktiskt nydanande med en idrottshistorisk antologi som vänder och vrider på ett par utvalda sammanhängande teman, som både ägnar sig åt att lyfta fram förutsättningar och problem och som gör det med ett gemensamt teoretiskt ramverk.

Därtill skulle jag gärna ha sett en mer ingående diskussion om hur de olika teoretiska modeller som presenteras i inledningskapitlet, och som artikelförfattarna ofta återkommer till i sina slutsatser, i detalj fungerar, samt vilka implikationer användningen av dem får för olika överordnade idrottspolitiska målsättningar. Det framgår ju tydligt att där existerar flera styrningsmodeller sida vid sida i många kommuner. Hur förhåller de sig då och interagerar med varandra? Bjarne Ibsen och Per Jørgensen klargör visserligen inledningsvis att det rör sig om breda studier som inte är hypotestestande. Men om en så stor del av förklaringarna till det som sker hänvisar till strukturer i form av diskurser, nätverk och traditioner torde väl en större del än vad som nu är fallet ägnas åt att utreda dessa – till att renodla modeller som kan användas i framtida analyser. Dessutom tycker jag att en styrningsmodell, som ibland nämns i texten och som ofta tycks påverka, och som funnits med åtminstone sedan mitten av 1980-talet, negligeras i för stor utsträckning, nämligen marknadsmodellen. För marknadsstyrning är väl vad det bör kallas när

idrottsanläggningar avkommunaliseras och konkurrensutsätts genom att läggs ut på entreprenad eller privatiseras, när politiker förlitar sig på att privata intressenter ska förvalta ett anläggningsutbud som även kommer den breda allmänheten till del.

Slutligen tycker jag att bokens titel är något vilseledande, att den inte riktigt stämmer överens med Ibsens slutsatser om att traditionen är otroligt stark på idrottens politikområde. Att mycket, trots nya alternativa vägar och lösningar, är sig likt.

Det sammanvägda intrycket är emellertid gott. Det känns faktiskt nydanande med en idrottshistorisk antologi som vänder och vrider på ett par utvalda sammanhängande teman, som både ägnar sig åt att lyfta fram förutsättningar och problem och som gör det med ett gemensamt teoretiskt ramverk – låt vara inte fullt utvecklat. Redaktör Ibsens konklusion av vad han ser i de sju analyserna och hans komparativa ansats lovar också gott inför kommande studier. Framför allt tycker jag att det är dags för fler nordiska och internationella jämförelser av idrottspolitiken och dess konsekvenser på lokal nivå. Sådana skulle kunna kasta ännu mer ljus över de trender som i och med globaliseringen kan förväntas komma hit, samt ges oss möjlighet att på förhand fundera över hur vår idrottspolitiska vardag kan komma att påverka och påverkas av dem.

© **Paul Sjöblom 2009.**

 Köp boken från Idan.dk

 Kjøp boken fra Idan.dk

 Køb bogen fra Idan.dk

 Buy this book from Amazon.co.uk

 Buy this book from Amazon.com